

Van bijstand tot burgemeester

70% van de mensen met een visuele beperking staat aan de zijlijn en dat vraagt om een interdisciplinaire aanpak.

Adobe Stock

Mensen met een visuele beperking staan vaak voor aanzienlijke uitdagingen op de arbeidsmarkt. Terwijl sommigen met een visuele beperking afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering, worden anderen burgemeester van Leiderdorp of Waalre. Dit contrast roept de vraag op: waarom lukt het de meerderheid niet om aan het werk te komen of te blijven?

Vandaag de dag met grote arbeidstekorten en een wereld vol technologische innovaties, zou arbeidsparticipatie voor mensen met een visuele beperking vanzelfsprekend moeten zijn. Toch is de realiteit alarmerend: maar liefst 70% van de mensen met een visuele beperking in Nederland heeft geen werk. Een steeds groter wordend probleem door de opkomende 'myopie-golf' met het gebruik van tablets en smartphones op steeds jongere leeftijd, toenemende welvaartsziekten die de kans op diabetische retinopathie vergroten en meer leeftijdsgebonden oogziekten als gevolg van de vergrijzing en doorwerken tot op hoge leeftijd.

Impact van een visuele beperking op werk

Mensen met een visuele beperking hebben vaak moeite met het uitvoeren van visueel intensieve taken, wat kan leiden tot ernstige vermoeidheid, zijn beperkt in hun mobiliteit en afhankelijk van hulpmiddelen, naasten of collega's.^{1,2} Deze beperkingen zorgen vaak voor prestatiedruk, onzekerheid en verlies van zelfvertrouwen, wat het vinden en behouden van werk bemoeilijkt. Daarnaast kunnen financiële druk, stigmatisering op de werkvloer en praktische obstakels, zoals de noodzaak voor werkplek- of functieaanpassingen, het probleem verergeren. Ondersteuning, begrip, flexibiliteit en samenwerking zijn essentieel bij vinden van werk, werken op het eigen opleidingsniveau en behouden van een baan.³ Met gerichte ondersteuning, zoals technische hulpmiddelen, aanpassingen op de werkplek, revalidatietraining en beleid dat inclusie bevordert, zijn veel van deze uitdagingen te overwinnen. Het is daarbij essentieel om specifieke aandacht te besteden aan kwetsbare subgroepen binnen de populatie. Uit een recente meta-analyse blijkt namelijk dat vrouwelijk geslacht, ernst van de visuele beperking, comorbiditeit en een lager opleidingsniveau, de kans op betaald werk verder verkleinen.⁴

Arbeidsparticipatie: een multisectorieel probleem

De economische en sociale impact van werkloosheid onder mensen met een beperking is aanzienlijk. Niet de zorgkosten zoals geneeskunde voor erfelijke oogziekten wegen het zwaarst, maar juist de verloren arbeidsproductiviteit en uitkeringsafhankelijkheid vormen de grootste kostenpost.⁵ Slechts 33% van de mensen met een visuele beperking is werkzaam, tegenover 82% van de algemene bevolking.^{6,7} Op maatschappelijk niveau leidt dit verlies aan arbeidsproductiviteit in Nederland tot jaarlijks honderden miljoenen euro's. Deze cijfers, alsmede probleemanalyses van de College voor de Rechten van de Mens⁸ en de Oogvereniging⁹, benadrukken dat duurzame arbeidsparticipatie niet enkel een individueel probleem is, maar een complexe en multisectoriële uitdaging die samenwerking

vereist op micro-, meso- en macroniveau – ofwel tussen werknemer, werkgever, gezondheids- en arbozorg, en sociale zekerheid (overheid).

Hoewel Nederland in 2016 met de ondertekening van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap beloofde de arbeidsparticipatie van mensen met een beperking te verbeteren, onderstreept het recente VN-voortgangsrapport over de beperkte vooruitgang in Nederland op dit gebied de urgentie en kans om verdere stappen te zetten en inclusieve vooruitgang te realiseren.¹⁰

Interdisciplinair Samenwerken: integreren van thema werk in de gezondheidszorg

De noodzaak van een geïntegreerde aanpak geldt ook voor de arbeidsparticipatie van mensen met een visuele beperking. Behandelend specialisten missen de expertise of het netwerk om arbeidsgerichte zorg te bieden. Terwijl arbeidsprofessionals vaak pas in een (te) laat stadium in beeld komen, complexiteit ervaren bij de vertaling van objectieve gegevens naar werk-functioneren en onvoldoende toegang hebben tot (begrijpelijke) medisch specialistische informatie.¹¹ Dit gebrek aan verbinding resulteert in suboptimale begeleiding en onnodige uitval voor werk. Daarnaast is er grote behoefte aan kennis, richtlijnen en tools om professionals werkzaam binnen de arbeidsgerichte zorg voor mensen met een visuele beperking te ondersteunen. Het perspectief van de patiënt speelt hierin een steeds centralere rol. Het integreren van perspectieven van alle relevante stakeholders, inclusief patiënt, bij ontwikkeling van betrouwbare meetinstrumenten bevordert effectieve communicatie, gedeelde besluitvorming en gerichte integrale begeleiding.

Project Eye Work Inventory: voorbeeld van Innovatie en Samenwerking

Een belangrijk voorbeeld van interdisciplinaire samenwerking is het Eye Work Inventory-project. Dit project wordt ontwikkeld door een unieke samenwerking tussen de afdelingen Oogheelkunde en Public en Occupational Health van het Amsterdam UMC, het Kenniscentrum Verzekeringsgeneeskunde (KCVG), UWV,

expertiseorganisaties voor mensen met een visuele beperking (Koninklijke Visio, Bartiméus, Robert Coppes Stichting) en patiëntenverenigingen (Oogvereniging en MaculaVereniging).

Dit promotieonderzoek, uitgevoerd door medisch specialist Arbeid en Gezondheid Richard Daniels, richt zich op het verbeteren van de evidence-based beoordeling van arbeidsbelastbaarheid bij mensen met een visuele beperking. Het doel is om praktische handvatten te ontwikkelen voor professionals, waarmee barrières in arbeidsparticipatie kunnen worden overbrugd en duurzame werkdeelname kan worden bevorderd. Centraal in dit project staat de ontwikkeling van de Eye Work Inventory: een instrument dat ondersteunt om systematisch de werkmogelijkheden van mensen met een visuele beperking in kaart te brengen gericht op arbeidsinhoud, -voorwaarden, -relaties en -omstandigheden (4 A's). Deze Patient Reported Outcome Measure (PROM) speelt in op een belangrijke uitdaging, namelijk de complexe vertaalslag van objectieve metingen naar het daadwerkelijke (werk)functioneren van mensen met een visuele beperking. De PROM ondersteunt een integrale begeleiding middels gedeelde besluitvorming tussen professional en patiënt, en interdisciplinaire afstemming. Het Eye Work Inventory-project draagt verder bij aan kennisontwikkeling en academisering binnen de bedrijfs- en verzekeringsgeneeskunde.

Conclusie: Urgentie en Samenwerking

De lage arbeidsparticipatie en de hoge maatschappelijke kosten die gepaard gaan met het niet deelnemen aan arbeid van mensen met een visuele beperkingen vragen om directe actie. Interdisciplinaire samenwerking op micro-, meso- en macroniveau – werknemer, werkgever, gezondheids- en arbozorg, en sociale zekerheid (overheid) – is de sleutel tot verandering. Met het Eye Work Inventory project willen we bijdragen aan een geïntegreerde aanpak door betere zorg, en ons richten op duurzame inzetbaarheid en inclusievere arbeidsmarkt. De urgentie is helder: visuele beperkingen vormen niet alleen een uitdaging voor de betrokken individuen, maar ook een maatschappelijk vraagstuk dat vraagt om samenwerking en innovatie. Laten we samen

deze kans benutten en werken aan een toekomst waarin iedereen volwaardig en zonder beperkingen kan deelnemen aan de samenleving.

Bron: *Medisch Contact*, 30 januari 2025

<https://www.medischcontact.nl/actueel/federatienieuws/federatiebericht/van-bijstand-tot-burgemeester>

Auteurs

Richard Daniëls, Jan Hoving, Ruth van Nispen

VOETNOTEN

1. Daniëls R, Hoving J, Twisk J, van Nispen RM. Explaining the need for recovery in workers with or without visual impairment. Unpublished work. 2024.
2. Schakel W, Bode C, van de Ven PM, van der Aa HPA, Hulshof CTJ, van Rens G, van Nispen RMA. Understanding fatigue in adults with visual impairment: A path analysis study of sociodemographic, psychological and health-related factors. *PLoS One*. 2019;14(10):e0224340.
3. Daniëls R, Hoving J, Barras A, Ruffieux N, van Nispen RM. Impact of visual impairment on work participation from the perspectives of patients and professionals: a concept mapping study. Unpublished work. 2024.
4. Daniëls R, van Nispen RM, de Vries R, Donker-Cools B, Schaafsma FG, Hoving JL. Predictors for work participation of people with visual impairments: A systematic review and meta-analysis. *Ophthalmic Physiol Opt*. 2023;43(5):1223-54.
5. Chakravarthy U, Biundo E, Saka RO, Fasser C, Bourne R, Little JA. The Economic Impact of Blindness in Europe. *Ophthalmic Epidemiol*. 2017;24(4):239-47.

6. Eurostat. Employment and unemployment (LFS) Database. 2024.
7. Heppe C, Van Klaveren, van Dommelen. ZG in Beeld: Arbeidsmarkt- en onderwijsuitkomsten van personen met een Zintuiglijke beperking. 2022; [08-08-2024]. Available from: <https://www.kentalis.nl/media/1960>.
8. Knapen J, Grosscurt R, Schelven Fv, Boeije H. Het werkt anders. Handreiking om de arbeidsparticipatie van mensen met een visuele of auditieve beperking te bevorderen. Utrecht: Nivel, College voor de rechten van de mens; 2020.
9. Berkhout A, Massaar D, M. S. Oogvereniging: eindrapportage project toegang tot werk. [Eye Association: end report project access to work]. Zaandam; 2023.
10. United-Nations-Commission-on-Human-Rights-(UNCHR). Concluding observations on the initial report of the Kingdom of the Netherlands (CRPD/C/NLD/CO/1). 27 September 2024.
11. Daniëls R, Simons J, Noordik E, Hoving J. De visueel beperkte cliënt in de claimbeoordeling: Vanuit het perspectief van UWV-verzekeringsartsen. TBV. 2020;28:34-40.